

Bogotyán Róbert Lajos

FÓKUSZBAN: A PÁRTFOGÓ FELÜGYELŐ ÁLTAL KÉSZÍTETT KÖRNYEZETTANULMÁNY

*„A változás olyan ajtó, amelyik csak belülről nyílik.”
(Tom Peters)*

A büntetés-végrehajtási szervezet arculatát jelentős mértékben kiszélesítették a 2014-ben bekövetkezett szervezeti átalakítások. A büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői feladatok integrálása kiemelt jelentőséggel bír az elítéltek szabadulásra történő felkészítésének hatékonysága terén. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő (a továbbiakban: bv. pártfogó felügyelő) – mint, ahogy az eltelt évek ezt bebizonyították – kulcsfontosságú szerepet tölt be az elítéltek eredményes reintegrációjában. Amennyiben górcső alá vesszük az intézetben belüli és a szabadulás követő időszakban végzett feladataikat, könnyű belátni, hogy híd szerepet töltenek be az intézeti zárt világ és a „szabad élet” között.

Bevezető

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.)¹ azáltal, hogy a büntetés-végrehajtást új alapokra helyezte, kiszélesítette a bv. pártfogó felügyelői jogintézmény arculatát, ezáltal feladataikat is jelentős mértékben bővítette a korábbiakhoz képest. Jogszabályi alapokon nyugvó igazságszolgáltatási küldetésük rendkívül szerteágazó, ugyanakkor összetett, szervesen egymásra épülő egységet alkotnak.

A bv. pártfogó felügyelő többfunkciós tevékenységei közül kiemelten kezelendők a támogatást nyújtó és ellenőrzési funkciót megtestesítő elemek.

Erre összpontosít maga a munkaköri elnevezés is: hiszen a pártfogó, ha kell, segítséget nyújt, de ha szükséges, akár szankcionál is, ami azt jelenti, hogy az élethelyzethez indokolt beavatkozásokat fogantat: pl. az előírt magatartási szabályok módosítására

¹ Jelenleg hatályos 2022. 03. 01. – 2022. 12. 31.

tesz javaslatot pozitív, vagy akár negatív irányba a döntéshozó felé. Jellemzően a fiatalok esetében egyéb szempontokat is javasolhat.²

Bizonyos feladatok esetében (pl.: utógondozás) kizárólagosan a támogató, míg más tevékenységi köröknél (pl.: reintegrációs őrizet) pedig a segítő és a kontroll funkció egyaránt érvényesül.³ A bv. pártfogó felügyelő kiemelt feladata az arányosság megtartása és annak folyamatos mérlegelése, hogy az egyéniesítés elvére is tekintettel, mikor és milyen típusú támogatások vagy ellenőrzések, szigorítások és beavatkozások megtétele válik indokolttá.

Tevékenységük egyértelműen bűnmegelőzési célokat szolgál, ezáltal alternatív eszközként jelenik meg az igazságszolgáltatásban, fontos szerepet tölt be a visszaesési kockázatok csökkentésében.⁴ Eredményességét tekintve hosszabb távon járul hozzá a bv. intézetek telítettségének kezeléséhez (pl.: ha a reintegrációs őrizetbe helyezettek létszámadatait vesszük alapul, megállapítható, hogy 2022. 10. 10-éig 4 351 fő szabadságvesztésre ítélt töltötte le eredményesen effajta atipikus büntetését, akik közül mindössze 5,98% került újra a börtön falai közé⁵).

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők által ellátott tevékenységi körök

A rendészetben a szakirányú feladatok végrehajtása minden esetben a törvény betűje értelmében, pontosan meghatározott keretek között zajlik. A törvények és egyéb szabályok egyértelmű jogosultságokkal és kötelezettségekkel ruházzák fel az e területen hivatásukat gyakorló szakembereket, és pontosan kijelölik kompetenciájuk határait is (hatáskör, illetékesség). Ennek fényében a bv. pártfogó felügyelő az alábbi, büntetés-végrehajtással összefüggő tevékenységek végrehajtására jogosult és köteles:

- a feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt, valamint a külön magatartási szabály előírására vagy megváltoztatására irányuló pártfogó felügyelői vélemény elkészítésére;
- környezettanulmányok készítésére, melynek ügycsoportjai: a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása; az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása iránti előterjesztés, illetve az elítélt vagy védője által benyújtott kérelem megalapozottságának, továbbá a szabadságvesztés félbeszakítására

2 Czenczer O. (2018) p. 187-198.

3 Veszeli D. (2015) p. 87-99.

4 Nagy A. (2018)

5 A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2022. 10. 28-án rendelkezésemre bocsátott adatok.

irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése; a reintegrációs őrizet jogintézményébe történő behelyezést megelőzően; továbbá a fiatalokú befogadó részlegbe helyezésekor; illetve az elzárást, szabadságvesztést töltő elítéltnak az adott ügyben előterjesztett kegyelmi kérelme esetén.

Az előbb felsoroltakon túlmenően szintén környezettanulmány készítése szükséges a társadalmi kötődés programba történő behelyezést megelőzően (a kötelezően alkalmazandó eset kivételével); a szabadságvesztést vagy elzárást töltő, illetve a pártfogó felügyelet alatt álló feltételes szabadságra bocsátott elítéltet érintő kegyelmi eljárás esetén; a feltételes szabadság elbírálásához, ha annak tartama eléri a két évet.

- a gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenységre: ennek keretében valósul meg a társadalmi kötődés program végrehajtása, ill. a reintegrációs őrizet végrehajtása, továbbá a szabadulásra történő felkészítés;
- az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenységre;
- a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtására.

A fókuszpontba állított témánk szempontjából megállapítható, hogy a bv. pártfogó felügyelői tevékenység keretében az egyes hatósági eljárások, a bv. szerv által kezdeményezett egyes eljárások, valamint az elítélt vagy védője, illetve hozzátartozója által benyújtott kérelem indokoltságának ellenőrzése, megalapozottságának vizsgálata céljából környezettanulmányok készítése válik szükségessé.

A környezettanulmány általános jellemzői

A büntetés-végrehajtási jogviszonnyal összefüggésben készített környezettanulmány olyan professzionális dokumentum, amely a szükséges iratok tanulmányozásával, a csatolt mellékletek és a beszerzett információk/adatok bemutatása által, az alkalmazott módszerek felhasználásával az elítélre vonatkozó szakmai ténymegállapításokat tartalmaz.

A bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmányban javasolt intézkedésekkel és az ügy szempontjából különösen fontos, speciális szempontrendszerben meghatározott kérdésekre adott válaszokkal akár a bv. szervek, a törvényszékek, vagy bizonyos esetekben az igazságügyért felelős minisztérium döntéseire objektív, független módon szolgáltató egyéb forrásból be nem szerzhető módon információkat, amellyel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához.

A környezettanulmány beszerzésére az azt elrendelő szerv az elítélt által megjelölt lakcím, illetve tényleges tartózkodási hely szerint illetékes bv. intézetet keresi meg, melynek vezetője jelöli ki a környezettanulmány elkészítésére a bv. pártfogó felügyelőt.

A környezettanulmány rendszertani szempontból ugyan nem minősül szakvéleménynek, de információtartalmát figyelembe véve véleményként kezelhető. Alkalmazása az adott élethelyzet és a fennálló körülmények – elkészítés időpontja szerinti – megismeréséhez nyújt releváns támpontot.

Az elrendelő bv. szerv, vagy adott esetben a kegyelmi eljárást folytató igazságügyért felelős minisztérium a bv. pártfogó felügyelő független, mások által nem befolyásolt értékelő véleményét, a megállapított tapasztalatokat, a feltárt adatokat és a beszerzett információkat is figyelembe veszi döntése meghozatalakor.

Bármilyen típusú környezettanulmány elkészítése során különös hangsúlyt kap az elítélt kriminológiai státusza; szűkebb és tágabb értelemben vett kapcsolatrendszere, az abban betöltött helye, szerepe; valamint a lakókörnyezetében beszerzett információk; a devianciára utaló ténymegállapítások.

Útmutató a környezettanulmány készítéséhez

Bármilyen ügyben is válik szükségessé környezettanulmány készítése, fontos elem az elítélt személy bv. intézetben kezelt hiteles alapnyilvántartásban rögzített adatainak megismerése, a kérelemhez benyújtott dokumentumok elemzése és értékelése, valamint az elítélt személyes meghallgatása.

A Pfr.⁶ 62/D. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a fogvatartott meghallgatása nem mellőzhető azon környezettanulmányok esetében, amelyeket a bv. intézet, a kegyelmi eljárásban az első fokon eljáró bíróság, vagy az igazságügyért felelős miniszter kér.⁷

A meghallgatás során elengedhetetlen az elítélttől a környezettanulmány alapjául szolgáló ingatlan címének, valamint a kapcsolattartó nevének és telefonszámának beszerzése, mivel ezen adatok a befogadáskor rögzítettekhez képest változhatnak.

A meghallgatásról készült feljegyzést vagy jegyzőkönyvet az erre a célra kijelölt nyilvántartásban rögzíteni kell.

A meghallgatásnak és a kérelemhez benyújtott dokumentumoknak külön szerepe van abban az esetben, amikor az elítélt nem az ingatlan elhelyezkedése szerint illetékes bv. intézetben tölti szabadságvesztését, hiszen ebben az esetben nem ugyanaz a bv. pártfogó felügyelő jogosult a személyes kapcsolatfelvételre, mint aki ténylegesen elkészíti a környezettanulmányt. Alapkövetelmény, hogy ilyen esetekben az illetékes

6 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet a pártfogó felügyelői szolgálat tevékenységéről

7 Bv. tv. 46/C. § c) pont

bv. intézet közreműködésének felkérésében szerepeljen a fogva tartó bv. intézet bv. pártfogó felügyelője által a meghallgatásról készített jegyzőkönyv vagy feljegyzés.

Jogellenes tehát, ha a nyilvántartási szakterület a helyi bv. pártfogó felügyelőt nem értesíti a környezettanulmány elkészítésének szükségességéről, hanem egyenesen az illetékes bv. intézetbe küldi a közreműködésre való felkérést.

Amennyiben a környezettanulmány elkészítéséhez közreműködő felkérése válik szükségessé, az ügyet elindító bv. pártfogó felügyelő az elektronikus ügykezelési rendszerben is felkéri közreműködésre az illetékes bv. intézet bv. pártfogó felügyelőjét. Ő átveszi a felkérést, majd a környezettanulmány elkészítésével lezárja az ügyet, magát a környezettanulmányt pedig megküldi az ügygazdának. Az ügygazda köteles megküldeni az elrendelőnek az elkészült és véglegesnek tekintett környezettanulmányt.

Az elítélt meghallgatására az alapnyilvántartásban szereplő adatok áttanulmányozása után kerülhet sor. Ezután következhet a fogvatartott által megadott személlyel történő kapcsolatfelvétel, valamint az ügymenetben érintett ingatlan megtekintése is.

A kapcsolatfelvételt követően az illetékes bv. pártfogó felügyelő személyesen megtekinti az elítélt által megjelölt lakóingatlant, meghallgatja az ott életvitelszerűen tartózkodó személyeket az elítélthez fűződő viszonyuk tekintetében.

A környezettanulmány elkészítése során a család tagjaitól, egyéb kapcsolattartóktól beszerzett információk ellenőrzésének visszaigazolása céljából, a kérelem megalapozottságának körültekintő vizsgálata érdekében más szervekkel (pl. önkormányzat, rendőrség, Gyámügyi és Igazságügyi Főosztály, gyermekvédelmi szakszolgálat, egyéb szociális intézmény stb.) is szükséges felvenni a kapcsolatot.

Az általuk jogsegély keretében visszaigazolt információkat a környezettanulmány megfelelő pontja tartalmazza.

Az így elkészült környezettanulmányt mind a bv. szervezet által használt integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszerben, mind a pártfogó felügyelői ügykezelő rendszerben kötelező rögzíteni.

Az ügyintézéshez kapcsolódó dokumentáció és az elkészült környezettanulmány kiadmányozására a bv. pártfogó önállóan is jogosult.

A környezettanulmány elkészítésének gyakorlata

A 2015-től napjainkig beérkezett ügyek (15 397 db⁸) vizsgálata alapján megállapítható, hogy a környezettanulmányok többsége a reintegrációs őrizet (11 101 db⁹) alkalmazhatóságának eljárásaihoz kapcsolódik.

A szabadságvesztés félbeszakításának elbírálásához a bv. szerv vezetője jogosult a környezettanulmány beszerzése iránt intézkedni. A Bv. tv. 116. § (5) bekezdése azonban választási lehetőséget biztosít a bv. pártfogó felügyelői környezettanulmány és a rendőrségi nyílt információ elkészítése között.

A kialakult gyakorlat azonban arra utal, hogy az esetek jelentős hányadában az eljárásnak szerves részét képezi a környezettanulmány elkészítése.

Előfordul azonban, hogy a bv. szerv az eljárás megindításakor mellőzi a környezettanulmány elkészítést, ugyanakkor a döntéshozatalt megelőző néhány napban mégis intézkedik annak beszerzésére. Ebben az esetben a határozat meghozatalánál döntéshozó értelemszerűen nem fogja tudni figyelembe venni a bv. pártfogó felügyelő által gyűjtött információkat, hiszen a vélemény elkészítésére nem áll rendelkezésére a megfelelő idő.

Abban az esetben, ha az elítélt az elsőfokú határozatot tudomásul veszi, a környezettanulmány elkészítése okafogyottá vált.

Amennyiben a fogvatartott fellebbezést nyújt be a döntés ellen, úgy az elkészült dokumentumot a másodfokon eljáró szerv fogja figyelembe venni.

Ha az elsőfokú döntésig a bv. szerv vezetője intézkedik környezettanulmány beszerzésére, akkor azt minden esetben olyan határidővel kell elrendelnie, hogy a megfelelő idő rendelkezésre álljon az elkészítéséhez, és a határozat meghozatala előtt az abban foglaltakat értékelni tudja.

Értelemszerűen tehát helytelen gyakorlatnak számít az is, ha a környezettanulmány elkészítésének elrendelésére az elsőfokú határozat meghozatala után kerül sor.

Abban az esetben, ha a döntés meghozatalára a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) jogosult, a környezettanulmányt minden esetben el

8 A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2022. 10. 28-án rendelkezésemre bocsátott adat.

9 A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2022. 10. 28-án rendelkezésemre bocsátott adat.

kell készíteni [Bv. tv. vhr. 75. § (1) bekezdés¹⁰], azonban előfordul, hogy már a környezettanulmány elkészítését követően további információk bekérése válik szükségessé.

Ennek megelőzésére különösen nagy hangsúlyt kell fektetni például arra, hogy a hozzátartozó fogadja-e és főként képes-e gondoskodni az elítélt eltartásáról (esetenként előfordul ugyanis, hogy az elítélt hazaérkezése nagyobb terhet ró a családra, vagy az a kiskorú gyermekek eltartását veszélyezteti); továbbá rendelkezésre állnak-e az elítélt elhelyezésének feltételei (lakóhelyiségek száma, van-e elegendő fekvőhely az ingatlanban).

Hangsúlyosan kezelendő az elítélti kérelemben foglaltak alapos áttanulmányozása, ugyanis előfordulhatnak olyan információk, amelyek nem állnak összhangban a nyilvántartásban foglaltakkal.

Lényeges továbbá az így kinyert információk tanulmányozása, így a kapcsolattartó személyek ellenőrzése (van-e olyan közülük, aki a hozzátartozóval azonos vagy annak közelében lévő településen lakik és segíteni tud az elítélt kérelmében rögzítettek megoldásában).

Fontos teendő a nyilvántartási rendszerben található vélemények elemzése (a fogvatartott reintegrációs tisztje ide vezeti fel az esetlegesen kapcsolattartóktól érkezett kérelmeket, amelyekből kiderülhet, hogy pl. nem szeretne többé levelet kapni az elítélttől vagy fenyegetést tartalmazó levelet akart részére küldeni).

A Bv. tv. vhr. 75. § (1) bekezdése alapján a kérelmezőnek igazolnia kell, hogy a kérelem indoka a valóságnak megfelel, ezért a kérelemben foglaltak alátámasztására rendelkezésre álló dokumentumok megléte kiemelten fontos (gyakran előfordul, hogy az elítélt a szabadságvesztés félbeszakítás indokolását nem, vagy csak részben támasztja alá iratokkal, ezért minden esetben fel kell hívni a figyelmét azok pótlására, amelynek tényét a környezettanulmányban is rögzíteni kell).

Nem szabad elfeledkezni az elítélt által becsatolt dokumentumokban foglaltak ellenőrzéséről a környezettanulmány felvételekor (minden esetben vizsgálnia kell a bv. pártfogó felügyelőnek, hogy az elítélt által csatolt dokumentumokban foglaltak valóságosak-e, amelyről az elítélt lakóhelyén vagy a hozzátartozóktól kapott információk alapján győződhet meg); a lakóhely szerint illetékes önkormányzat, családsegítő központ, valamint segítő szervezetek feltérképezéséről (sok esetben előfordul, hogy amennyiben valóban nincs más kapcsolattartó az elítélt által benyújtott kérelemben

10 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

foglaltak teljesítésére, annak megoldásában a felsorolt szervezetek valamelyike hatékony segítséget nyújthat).

Lényeges az ügyintézési határidő szem előtt tartása, tekintettel arra, hogy a kérelem elindításától számított harminc napon belül lehetőség szerint döntést kell hozni.

A környezettanulmány utolsó fejezetében tömör, lényegre törő szakmai összegzés megfogalmazása szükséges, amelynek egyértelműen tartalmaznia kell a bv. pártfogó felügyelő javaslatát a kérelem engedélyezésének támogatására vagy elutasítására.

Néhány gyakorlati példa a büntetés-félbeszakítási okok tipikus eseteire: a téli tüzelő beszerzése, gyűjtése, felaprítása; ház/lakás felújítása; a beteg hozzátartozót egy másik hozzátartozója nem tudja ápolni; az elítélt beteg, de civil kórházban vagy saját kezelőorvosával szeretné kezeltetni magát (ilyen esetekben célszerű megjegyezni, hogy a BvOP, vagy a fogvatartást foganatosító bv. intézet egészségügyi szakterülete fog állást foglalni a szabadságvesztés-félbeszakítás indokoltságáról).

A jogintézmény bevezetése óta eltelt időszak tapasztalatai alapján az alábbi eljárási mozzanatok bírnak kiemelt jelentőséggel: az elítélt rendelkezik befogadó nyilatkozattal, de az őt befogadó valójában tart a fogvatartottól. Előfordulhat, hogy az elítélt – jellemzően élettársával vagy barátnőjével – aktív kapcsolattartást ápol, valamennyi rendelkezésre álló formában, ugyanakkor a bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmány felvételekor szembesül azzal a ténnyel, hogy a hozzátartozó fél az elítélttől. E körülmény tárgyilagos közlése elengedhetetlen a környezettanulmányban, viszont oly módon kell megvalósulnia, hogy a felek között ne generáljon feszültséget.

A környezettanulmány egyfajta bizonyítási eszköz, melyet az arra illetékes a döntés meghozatalakor az elítélttel ismertethet. A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra, hogy az általa tapasztaltakat ne a hozzátartozó üzeneteként fogalmazza meg, hanem azok saját megállapításaira és következtetéseire alapozzanak.

A reintegrációs őrizet esetében a pártfogó felügyelőnek pontos, részletes javaslattal kell élnie összegző véleményében a bv. bíró által meghatározandó magatartási szabályok tekintetében. Ez tartalmazza az elítélt vonatkozásában az ingatlan elhagyásának a hét napjaira lebontott konkrét idejét és időtartamát, a mozgáskörzet, valamint az esetleges útvonalak meghatározását, a kijelölt ingatlanon kívül meghatározandó tartózkodási helyek (pl. munkahely, oktatási- vagy egészségügyi intézmény stb.) pontos címét.

Amennyiben a környezettanulmány a magatartási szabályokra nem tér ki, úgy a bv. bíró azt saját hatáskörben fogja meghatározni.

Ha a döntés a nem megfelelő előkészítés következtében nem terjed ki minden szükséges körülményre, előfordulhat, hogy a kihelyezést követően azonnal a magatartási szabályok módosítását kell kezdeményezni, amely a reintegráció folyamatát érintően idővesztéssel és egyben többletfeladatokkal jár együtt.

A nem magyar és kettős állampolgárok esetében a reintegrációs célok érvényesülésének vizsgálata során több esetben előfordult, hogy külföldi vagy kettős állampolgárságú elítélt nyújtott be reintegrációs őrizetbe helyezési kérelmet, tekintettel arra, hogy a vonatkozó jogszabály nem zárta ki esetükben sem a lehetőséget.

Azonban ezekben az esetekben vizsgálni szükséges, hogy az elítélt beszéli-e a magyar nyelvet és a tényleges szabadulást követően hol kíván letelepedni. A magyar nyelvet nem beszélő elítéltek esetében az ellenőrzés és a támogatás súlyos nehézségekbe ütközik, továbbá amennyiben a tényleges szabadulást követően az elítélt szándéka szerint elhagyja az országot és visszaköltözik külföldi lakóhelyére, úgy a reintegrációs őrizet végrehajtása Magyarországon nem szolgál reintegrációs célokat, hanem mindössze a zárt intézeti viszonyok közül történő kikerülés érdekében történik.

Fentiek alapján ezekben az esetekben a bv. pártfogó felügyelőnek hangsúlyozottan és kiemelten jeleznie kell a környezettanulmányban a bv. bíró irányába, hogy az adott elítélt esetében a reintegrációs őrizetbe helyezés nem szolgálja a szabad életre történő felkészülést, továbbá nem egyeztethető össze a reintegrációs őrizet jogszabályban megfogalmazott céljaival.

A Bv. tv. módosítása már rendelkezik arról, hogy az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha a bíróság a kiutasításáról rendelkezett.¹¹

Alkalmazhatóságának feltételei

A bv. pártfogó felügyelő jogosult és köteles környezettanulmány elkészítésére, amelynek során különösen vizsgálnia kell:

- a kötelező kegyelmi eljárás során az egyéniesített fogvatartási programterv megvalósulási folyamatát, az elítélt magatartását, fegyelmi és jutalmazási helyzetét, együttműködési készségét. Figyelembe kell vennie a munkavállalási és lakhatási lehetőségeit, értékelnie kell kapcsolattartásának minőségét és gyakoriságát, továbbá mindazon körülményeket, amelyekből egyértelműen megállapítható a szabadulásra való felkészültsége és motivációja.

¹¹ 187/C. § (1) bekezdés f) pontja

- az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának elbírálását megelőzően a befogadó környezet felkészültségét, az ott életvitelszerűen tartózkodók kriminológiai hátterét, az elítélt motivációját, eredményes reintegrációjára irányuló törekvéseit, munkaerőpiaci felkészültségét, hajlandóságát.
- a szabadságvesztés félbeszakítása esetében a kérelem okának relevanciáját, továbbá azt is, hogy fűződik-e az elítéltnak olyan érdeke a bv. szerv elhagyásához, amely a kérelemben foglaltaktól eltér.
- a reintegrációs őrizetbe helyezés kapcsán az elítélt kapcsolattartását, az általa megjelölt lakóingatlant, vagyoni, jövedelmi helyzetét. Ki kell térnie a bv. pártfogó felügyelőnek arra is, hogy az elítélt várhatóan képes-e a reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok, előírások megtartására.
- a fiatalkorú befogadó részlegbe helyezésekor a beilleszkedését veszélyeztető, valamint az újabb bűnelkövetésre utaló körülmények fennállását. Azok kiküszöbölésére, megelőzésére a bv. pártfogó felügyelőnek célszerű javaslatokat megfogalmaznia.
- az egyéb kegyelmi kérelem benyújtása esetén az annak tárgyával összefüggésben álló körülményeket, egyéni teljesítményét és a kérelemben foglaltak engedélyezése esetére a magatartásában várhatóan bekövetkező negatív és pozitív hatásokat, az általa elkövetett bűncselekményhez való viszonyulását, a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását, a reintegrációs programban és az egyéni gondozási tervben elért eredményeit, a fogvatartás alatti kapcsolattartásának módját és gyakoriságát, a szabadulását követő munkaerőpiaci helyzetét és azt, hogy a befogadó környezete megfelelően szolgálná-e a társadalmi visszailleszkedését.
- a társadalmi kötődés programba való behelyezés elbírálásának elősegítéséhez a befogadó környezet fogadóképességét, az elítélt munkaerőpiaci és társadalmi reintegrációjának jellemzőit, bemutató az elítélt ezzel kapcsolatos terveit és elképzeléseit.
- a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezésének elbírálásához az elítéltnak az általa elkövetett bűncselekményhez való viszonyulását, a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását, a reintegrációs programokban és az egyéni gondozási tervben elért eredményeit, a fogvatartás alatti kapcsolattartásának módját és gyakoriságát, a szabadulását követő munkaerőpiaci helyzetét és azt, hogy a befogadó környezete megfelelően szolgálná-e a társadalmi visszailleszkedését.

Időtartam és egyéb tartalmi elemek

A megkereséseknek akkor tud a bv. pártfogó felügyelő az elvárható alapossággal eleget tenni, ha megfelelő idő áll rendelkezésére, ugyanakkor kiemelten fontos körülményként kell figyelembe venni az esetleges soronkívüliséget.

Utóbbi támogatja alá a szabadságvesztés-félbeszakítási kérelem elbírálási határideje, amelynek teljesíthetősége érdekében a bv. pártfogó felügyelőnek a feladat végrehajtására haladéktalanul intézkednie kell.

A Bv. tv. 20. § (4) bekezdése alapján az elintézési határidőbe azonban nem számít be a környezettanulmány elkészítése teljesítésének időtartama.

A környezettanulmány bevezető fejezete az elrendelőre, az ügyvel kapcsolatos adatokra és az elítélt természetes személy azonosító adataira terjed ki.

A vizsgálati módszerek és eljárások bemutatása során a bv. pártfogó felügyelő rögzíti az elítélt közvetlen lakókörnyezetének megtekintése során szerzett tapasztalatait, a fogvatartottról a közvetlen környezetében élők által alkotott véleményeket, különösen azt, hogy az elítéltnak a lakókörnyezetben történő megjelenése milyen reakciókat válthat ki.

A megállapított tények szakmai összefüggéseit a bv. pártfogó felügyelő az adott eljárásra jellemző aspektusból vizsgálja, tehát az elítélt életviszonyaira és életvitelére meghatározó módon jellemző tényeket és körülményeket mutatja be.

Ha az elrendelő célzott kérdések megválaszolását határozta meg, akkor a bv. pártfogó felügyelőnek a konkrét kérdésekre adott válaszokat, szakmai javaslatait is rögzítenie kell.

A környezettanulmány a következtetéseken alapuló összegzéssel zárul. Az összegzésben foglaltaknak tartalmaznia kell az ügyvel kapcsolatban a bv. pártfogó felügyelő egyértelmű, a döntéshozót segítő állásfoglalását.

A környezettanulmány befejezése

A környezettanulmányt befejezettnek kell tekinteni, ha a bv. pártfogó felügyelő elkészítette azt; vagy az elkészítés akadályáról tájékoztatta az elrendelőt; ha az elrendelő a környezettanulmány beszerzését visszavonta; illetve ha az ügy áttételére került sor.

A környezettanulmányban rögzített adatok, információk és a bv. pártfogó felügyelő által tapasztalt személyes benyomások az elítélt szabadulását megelőzően a reintegrációs gondozás, majd az utógondozás során, továbbá a feltételes szabadságra bocsátás mellett elrendelt pártfogó felügyelet ellátásakor és a reintegrációs őrizetben lévők ellenőrzése, a velük folytatott szakmai munka végrehajtásakor felhasználhatók.

A fiatalkorú elítélttel kapcsolatos környeztanulmány elkészítésének külön szabályai

Fiatalkorú elítélt ügyében a környeztanulmány elkészítésekor a fiatalkorúval együtt élő szülőt vagy gyámot, ennek hiányában a gondozót is meg kell hallgatni.

A környeztanulmány elkészítéséhez a bv. pártfogó felügyelő tájékozódik a fiatalkorú elítélt családjánál, törvényes képviselőjénél, hivatásos gyámjánál, a lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatnál, nevelésbe vett gyermek esetén a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál, egyéb adatközlőnél.

A fiatalkorú törvényes képviselőjére elsősorban a szülői felügyeletet gyakorló szülők jogosultak, az átmeneti, illetve a tartós nevelésbe vett fiatalkorú törvényes képviselője a gyámhatóság által kirendelt gyám, az ideiglenes hatállyal elhelyezett fiatalkorú törvényes képviselője a szülő, amennyiben a fiatalkorút nála helyezték el, illetve a gyámhatóság által kirendelt gyám, eseti gondnok. A szabadságvesztés büntetését töltő fiatalkorú esetében – eltérő rendelkezés hiányában – a törvényes képviselő joga a szülőt, illetve a gyámot illeti meg. A lakóhely szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat, területi gyermekvédelmi szakszolgálat tapasztalatait a jelenlegi – esetleg a korábbi – gondozás, gyermekvédelmi gondoskodásban részesítés, pedagógiai tapasztalat, magatartási problémák vonatkozásában indokolt beszerezni.

Zárszó helyett

A büntetés-végrehajtási szervezet mindenkor kiemelt célja a szabadságvesztést töltő elítélt szabadulásra történő eredményes felkészítése, a társadalomba való visszailleszkedésének elősegítése, a szabadulás utáni jogkövető életmód kialakításához szükséges feltételek biztosítása és ezáltal a visszaesési kockázat mértékének csökkentése. Így volt ez a hazai büntetés-végrehajtás modern története során jellemzően.¹²

Ezen meghatározó alapfeladatok teljesítésén túlmenően, a reintegráció akkor lehet igazán eredményes, ha a szabadulás előtt álló elítélt megfelelő kapcsolati tőkével (bűnözésmentes, fogadásra kész családi környezet) rendelkezik, amelynek elősegítése a bv. pártfogó felügyelők kiemelt feladata kell, hogy legyen. Ebbe beletartozik a családi kapcsolatok szükség szerinti helyreállítása, fenntartása és fejlesztése, ennek hiányában az elítélt egyéb társadalmi kapcsolatainak megerősítése (szociális háló, egyéb karitatív szervezetek igénybe vétele, stb.), melyhez elengedhetetlen a professzionális tartalmú, a legapróbb relevanciával bíró körülményt is feltáró környeztanulmány elkészítése.¹³

¹² Czenczer O. (2006) p. 84-93.

¹³ Bogotyán R. (2015) p. 26-41.

Felhasznált irodalom

- 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről
- 10/2015. (III. 30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (Bv. Kódex)
- Bogotján Róbert (2015): A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl. Börtönügyi Szemle 1. p. 26-41.
- Czenczer Orsolya (2006): A büntetés-végrehajtási intézetek történetisége: a büntetések végrehajtásának egyes módoszatai és intézményei a kezdetektől a rendszerváltásig (1989). Collega: (1417-8079): 10. 2-3. p. 84-93.
- Czenczer Orsolya (2018): A gyermekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseinek vizsgálata a hazai büntetés-végrehajtásban Acta Juridica et Politica: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, p. 187-198.
- Czenczer Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is... avagy a reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai Blaskó Béla 70. születésnapjára Tanulmánykötet, Dialóg Campus Kiadó, Budapest
- Czenczer Orsolya – Szenczi Attila (2020): A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai, Börtönügyi Szemle, 2. szám, p. 7-29.
- Juhász Ferenc – Juhász Júlia – Nagy-Mitró Lilla – Somogyi Zsófia Borbála (2019): A bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok, Segédanyag, II. átdolgozott kiadás
- Nagy Anita (2018): A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai. Online: <https://ujbtk.hu/dr-nagy-anita-a-reintegracios-orizet-tortenete-szabalyozasa-es-europai-fejlodesi-iranyai/>
- Pallo József (2016): Visszatekintés a Bv. Törvény kodifikációjára és a jogalkalmazás néhány első tapasztalata, Börtönügyi Szemle, 1. p. 23-42.
- Varga-Koritár György (2017): Túlszűfolt büntetés-végrehajtási intézetek – kártalanítás. A Bonis Bona Discere. Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából. Szerk.: Barabás Andrea Tünde – Vókó György, OKRI, Budapest
- Veszeli Dániel (2015): A reintegrációs őrizet bevezetése a büntetés-végrehajtás tevékenységrendszerébe, Börtönügyi Szemle, 3. p. 87-99.

